

ЛЕСЯ ХРАПЛИВА

ЯРМАРОК
МИШКИ-ГРИЗИКНИЖКИ

РЕВІЯ ДЛЯ ДИТЯЧОГО ТЕАТРУ

ЛЕСЯ ХРАПЛИВА

ЯРМАРОК МИШКИ-ГРИЗИКНИЖКИ

СЦЕНІЧНІ КАРТИНИ - РЕВІЯ

для дитячого театру

на "Свято Книжки", вечір св. Миколая і ін. імпрези.

ОБ'ЄДНАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Торонто

Р. Б. 1966

Нью-Йорк

Ілюстрації Ірини Красій

Made and printed by
Harmony Printing Ltd., 3194 Dundas St. W., Toronto 9, Ont.

ДО ЛАСКАВОЇ УВАГИ ВСІМ, ХТО БУДЕ КОРИСТУВАТИСЯ ЦІЄЮ КНИЖЕЧКОЮ

Слово, зокрема ж друковане слово, має особливе значення в історії нашого народу. Починаючи від “Ізборника Святослава”, де книги прирівняні до глибини моря з багатими скарбами на дні, і впродовж всієї нашої історії наші зриви та упадки значили не лиш побоевища та міжнародні договори, але не менше і книга. Боротьба за українську книгу проходила не лиш у площині ідей та поглядів. Часто лилася в ній і справжня кров, часто автори й видавці платили за появу книг своїм життям.

Хіба не треба особливо підкреслювати, що найбільший вплив має книжка на молоду душу, бо для молодої людини, яка щолиш формується, все є нове, все гідне уваги та зацікавлення. Тому саме літературою для наших малих та найменших турбувалися в нас не менші люди, як Шашкевич, Шевченко, Марко Вовчок, Федькович, Франко, Леся Українка. Тому саме й турбується нею в діяспорі Об'єднання Працівників Дитячої Літератури ім. Леоніда Глібова. Тим більше що значення дитячої кижки зростає ще тоді, коли зменшуються інші можливості виховання дітвори. Коли “родиме село” (чи місто) відходить у царину казки, коли чуже оточення намагається присвоїти собі почування наших нащадків, книжка стає тим більше дорогоцінним мостом, що єднає українську дитину з її небаченою Батьківщиною.

Отже, плекання та поширення дитячої літератури сходиться вповні з основними цілями дій всієї нашої зорганізованої діяспори: не лиш не допустити до втрати молодих душ нашого роду, але й довести їх до того, щоб вони далі розвивали українську культуру з прицілом на якнайдалше, корисне для української справи майбутнє.

Хто працював в якійнебудь формі з сьогodнішньою молоддю, знає добре, що влучний підхід до неї з українською книжкою — річ дуже нелегка. Бо треба, щоб дитина сприйняла свою книжку не як конечне лихо, з яким вона з необхід-

ности мусить погодитися, як довго її заставляють читати. Книжка мусить стати для дитини радістю й бажаною розвагою, і тільки тоді ми певні, що ця дитина буде читати, навіть коли виросте і коли ніхто її до цього не буде принукувати.

Діло це зовсім нелегке, але заппадливі вчителі, батьки та виховники вже винайшли не один успішний засіб, щоб привести дитину до добровільного та захопленого читання.

І всім цим, кому ця справа лежить на серці, хто по щирості шукає таких засобів, хочемо саме прийти з допомогою. Даємо їм у руки матеріал для дитячої імпрези, яка має на меті заохотити дітей до читання. Імпреза побудована свідомо на якнайбільшій кількості різних елементів: входять тут у гру не лиш живе слово, але пісня, і танок, і рух, і барвисті костюми та декорації, і висвітлювані образки-проглядки, і в дуже неостанній мірі комізм багатьох ситуацій. Все, що залишить у пам'яті дитини яскраве і веселе враження, що буде їй близьке та приманливе.

Текст подаємо у формі цілоти, пов'язаної ролями заповідачів та закінченої своєрідним повторенням в останній точці. Однак треба передбачати, що в багатьох наших школах чи клітинах молодечих організацій не буде ні досить людей ні технічних можливостей, щоб вивести програму повністю. Тому треба погодитися з можливістю великих змін, скорочення деяких точок, зменшення кількості дієвих осіб тощо. Зрештою, можна користуватися і поодинокими лиш точками в рамках інших імпрез, згідно з потребою.

Та тут хочемо підкреслити одну необхідну вимогу: якщо скорочуємо якийнебудь текст, треба докладно його простудіювати та викреслити відповідні місця теж і з конференсієрки і з закінчення. Імпреза, навіть обкроєна, мусить тісно в'язатися в цілість та не включати нічого зайвого. Це дуже важне, бо коли діти слідкують пильно за ходом вистави (а ми хочемо, щоб слідкували!), тоді всяка нелогічність вражає їх дуже глибоко і зневірює у все, що взагалі почули.

Та чи ставимо імпрезу повністю чи "обкроєну", нерозривною її частиною повинен бути продаж дитячих книжок. Як довго опісля триватиме розохочення дітей до книжки, годі вгадати. Але в часі самої імпрези та зараз після неї воно повинно б бути найбільше. Діти певно не поминуть станка, на якому будуть лежати книжки, з яких постаті тільки виступали й говорили на сцені.

Тому, що діти особливо люблять всякі “штучки”, можна, наприклад, вважати квитки вступу теж льосами, на які щасливці можуть виграти книжки, або квитки можуть служити теж як бони на якусь дрібну суму, так, що ними можна “доплатити”, купуючи на імпрезі якунебудь книжку. Дуже успішним засобом виявився якийсь дарунок тій дитині, що закупить книжок на якусь більшу суму. Звичайно, це дуже простенькі засоби, але саме ними теж можна зацікавити не одну дитину та дати книжку їй у руки.

Книжки, потрібні до розпродажу, можна замовляти в Централі ОПДЛ: OPDL, c/o St. Mary's Credit Union, 278 Bathurst St., Toronto 2B, Ont., Canada. Там, замовляючи більшу кількість, можна дістати й відповідну знижку, що дає змогу продавати дітям книжки дешевше.

Як вже видно із самого тексту, успіх імпрези зумовлений не лиш зразковою грою (не лиш деклямацією вивчених роль), але й великою кількістю технічних подробиць. Щоб наблизити деякі точки до форми улюбленого в дітей “кіна”, ми ввели, наприклад, висвітлювання проглядок. Якщо маємо епідіаскоп, яким можна висвітлювати образки прямо з книжок, це влгшеу справу. Якщо ж маємо лиш апарат до висвітлювання прозорих світлин, то треба вдатися до доброго місцевого фотографа, щоб їх виготовив, а опісля добре випробувати час і можливості їх показу. І так далі.

Треба пам'ятати, що діти будуть сприймати цілість вражень, і тільки разом з ними та на їх тлі (часто не менше свідомо!) — і їх ідейний зміст. Отже технічні неточності, навіть у подробицях, можуть зразити їх разом до всього. Тому виводьмо кожную точку тільки після докладної провірки, чи зможемо це зробити справді бездоганно!

Якщо вдасться кому поставити цілість чи частину імпрези, просимо дуже про дописи з неї та про світлини. Коли перешлете їх на адресу ОПДЛ, вони стануть нам цінним архівним матеріалом, який вможливить дальші студії над підходом до сьгоднішньої молоді та підбором пригожих матеріалів для неї.

З бажанням якнайкращих успіхів Усім, хто візьметься за цю працю —

Авторка

Леонид ГЛІБІВ

ХТО Ж ТО ТАКАЯ?

Бачить — не бачить,
Чути — не чує,
Мовчки говорить,
Дуже мудрує,
Кривду соромить,
Правди навчає,

Часом жартує,
Смішки справляє.
Люба розмова, —
Дай, Боже, діти,
З нею до віку
Жити-дружити.

Хто ж то така
В світі щаслива,
Мудра, правдива,
І жартівлива?

Як не вгадали,
Стану в пригоді:
Річ коротенька —
Книжка та й годі.

ХОР МИШОК-ГРИЗИКНИЖОК

Участь беруть три групи дівчаток, передягнених за мишок. Група може мати три до шести “мишок”, приблизно однакового росту. Співають на мелодію повстанської пісні “Вже вечір вечоріє, повстанця серце б’є”.

МАЛІ МИШКИ (вмаршовують під звуки музики, або співають мурмурандо свою пісню та звертаються лицем до глядачів. Співають):

Коли ми мишенята
Малі були давно,
Читала наша мати
Нам книжечку водно.

(Під такт пісні виймають з-за пояса маленькі книжечки, всі рівночасно відчиняють їх та починають “читати”. Тим часом вмаршовують **СЕРЕДНІ МИШКИ** та уставляються теж рядком, лицем до глядачів).

СЕРЕДНІ МИШКИ. Коли ми підростали
І виросли ось-так,
Книжки завжди читали,
Книжки були нам в смак!

(Відспівавши, починають теж “читати” трохи більші книжки. Тоді входять **ВЕЛИКІ МИШКИ**).

ВЕЛИКІ МИШКИ. Тепер великі мишки,
Розумні стали ми,
І добру славу книжки
Несем поміж людьми!

(Відчиняють великі книги, читають).

ТРИ ГРУПИ РАЗОМ. Читали ми, мудрілі,
Чи літо, чи зима;
Над книжку мудру, милу,
Нам радості нема!

МАЛІ МИШКИ (ніби протирають очі, протягаються).

Коли приходив ранок,
Будився кожен сам,
То книжку на сніданок
Давала мати нам.

(Починають “гризти” свої книжки).

СЕРЕДНІ МИШКИ (вдають, що біжать, на місці).

Як бігли безупинно
Ми в школу в ранній час,
То книжка ця з торбини —
Полуденок для нас.

(“Гризуть” свої книжки).

ВЕЛИКІ МИШКИ (показують, які вони вже великі).

Тепер великі мишки,
На нас ви лиш глядіть!
І славні г р и з и к н и ж к и
Ми стали на весь світ!

(“Гризуть” свої книжки).

ТРИ ГРУПИ РАЗОМ. Гей, щоб не лякатись
Ні лиха ні грози,
Щоб мудрим виростати,
Книжки гризи, гризи!!!

МАЛІ МИШКИ (пританцьовують).

Веселі ми на славу,
Гуляти раді враз,
Та книжка — це забава
Завжди найкраща в нас!

(Відчиняють свої книжки, держать їх перед собою і обертаються з ними, так, ніби ідуть колесом, взявшись за руки, тоді **СЕРЕДНІ** співають).

СЕРЕДНІ МИШКИ. Наука — це не мука,
Це знає кожен з нас,
Та книжку без принуки
Берем в дозвілля час.

(Обертаються з своїми книжками, а тим часом **ВЕЛИКІ** співають).

ВЕЛИКІ МИШКИ. Це знає кожна мишка,
Це знає і дитя:
Нема добра без книжки,
Немає і життя!

ТРИ ГРУПИ РАЗОМ. Гей, любий глядачу,
Ти мишок привітай,
А книжку як побачиш,
Читай, читай, читай!!!

(Під такт цієї строфки вимаршовують зі сцени. Засло-
на).

Примітка. Строфи, що їх співають поодинокі групи, від-
повідають ритмікою строфам пісні, а строфа, що її співа-
ють спільно, має ритміку рефрену “Гей лента за лентою”
Рухи, зазначені у тексті, слід дуже докладно вправити у спо-
лученні з піснею. Музичний супровід побажаний. Доцільно
просити до співпраці професійного хореографа, щоб опрацю-
вав та вивчив рухи. Ці “мишки” — своєрідні ревелерси, і в то-
му пляні треба їх підготовляти, одначе слід оминати пере-
шаржування, як це бачимо часто в сучасних виступах.

(Після спущення заслони наперед сцени виходить
КІТ, говорить)

А я кіт, чорний кіт,
Не читаю — бо й не слід!
Від книжок вертить у носі;
Я волю миші в сосі!
За печену — все віддам.
З’їм її з кістками: гам!

(Гладить себе по животику. Помітив слухачів).

КІТ. О, а вас чого тут так багато? Певно тут зібралися всі,
що так не люблять читати книжок, як я не люблю! Прав-
да?

(Неясні відповіді з залі).

КІТ. Бачите, я так і знав! А то ці погані миші тут розпано-
шилися із своїми книжками! Куди не поглянеш: то миш-
ка, то книжка! І навіть якби ці миші передягнути за тих

дівчаток, що їх ви бачили тепер на сцені, то все таки вони миші — і кінець! Ох, і виловлю ж я їх усіх!

(МИШКИ починають заглядати з-поза заслони в різних місцях. КІТ даремно бігає та старається зловити котрись з них, бо поки він добіжить, вона вже ховається за занавісу).

КІТ. Тільки лихо: щоб зловити мишку, треба бігати, а я, бачте, лінивий не лиш до книжки, але і до ловів. Ось краще ляжу тут та подрімаю. А якби сюди проходила мишка, то ви збудить мене, будь ласка, щоб я міг її схопити та схрупати. Вже хай би і без сосу — тільки сиру! Зате в сирій мишці більше вітамін. (Прицмокує зі смаком, далі кладеться “по-котячому” і приговорює, ніби “пряде”):

Люблю спати на печі,
Навіть вдень,
Не лиш вночі.
Не боюсь дощу ні бур!
Муррр . . . Муууррр . . . Мурррррр!

(Щораз тихше, засипає).

МИШКА. (Вдягнена, як до подорожі, з валізкою в руках, виходить перед занавісу, не бачачи КОТА, звертається до глядачів):

Добридень, гостоньки любі! Я — Мишка-Гризикнижка.

ГЛЯДАЧІ. Пссст! Тихо!

МИШКА. Будь ласка, а то чому: “тихо”? Я так довго вже ждала зустрічі з вами, то щоб мені тепер не можна наговоритися досхочу?

ГЛЯДАЧІ. Кіт, кіт!!!

МИШКА. Що? Кіт? (Помітила КОТА). Е, та він спить, старий лінюх! Але, щоб він, бува, не збудився, я накрию його парасолькою. (Відчиняє парасольку, ставить її перед КОТОМ). Таак, а тепер я зможу спокійно вам сказати, чого я запросила сюди вас усіх. Отже, на початок ми всі підемо в далеку, далеку мандрівку. Та ще й у цікаву! Хотите піти зі мною?

ГЛЯДАЧІ. Так! Тааак!

МИШКА (сплескує лапками). Чудово! Отже йдемо! Я, як

бачите, вже готова! Поведе нас у цю мандрівку . . . (Називає хлопчика, що буде виголошувати вірш “Дивна мандрівка”). А за все, що ви побачите у цій мандрівці, подякуємо... (Називає світливця, що виготовив проглядки). Але що ви побачите — ага! Не скажу! На те воно й несподіванка!

КІТ. (Тим часом пробудився, схопив пагасольку і, заслонючись нею, підходить до МИШКИ).

ГЛЯДАЧІ. Кіт! Кіт! Бережись, мишко!

МИШКА. (Помітила його аж тоді, коли він вже зовсім близько та спустив парасольку). Аааа! Рятункуууу! (Кидає валізку, вибігає. КІТ за нею, розмахуючи парасолькою. Коли вибігли, заслона відчиняється).

ДИВНА МАНДРІВКА

(На дальшому пляні сцени екран. Біля нього хлопчик, що виголошує вірш):

Цікаву мандрівку
Відбув я ось нині:
В човні з ескімосом,
З верблюдом в пустині.

Літав поміж зорі,
Бував на дні моря,
В печерах, де скарби,
Де звірі говорять.

Водив характерник
Мене у могили,
Де лицарі славні
По битві спочили.

В гранітному замку
Вбив лютого змія;
Прекрасна князівна
На волі радіє!

На острові дивнім
Малі дробенята
Мене попросили
В них князем остатись.

А далі? . . . — Ти дармо
“Що далі” — питаєш!

Це книжку читав я!
Читай — то і визнаєш!

Примітка. Деклямація мусить бути дуже точно узгіднена з тим, як на екрані появляються поодинокі образи. Їх можна взяти з відповідних книжок чи підручників географії. Треба одначе добирати так, щоб всі картини були естетичні та приблизно в подібному стилі. По змозі не вживати малюнків типу “коміксів” та кінових рисункових фільмів. Зрозуміло, що найзручніше було б, якби місцевий маляр чи графік міг виготовити всі малюнки в одному стилі.

(Після опущення заслони вбігає КІТ).

КІТ (До глядачів). Що, її тут нема? Кого, питаєте? Таж мишки!

ГЛЯДАЧІ. Нема, нема!

КІТ. (Виймає з кишені велику картату хустку, обтирає нею чоло). Тьху, але ж я набігався та намучився! Весь кожушок у мене мокрий від поту! (Лиже лапку та розчісує нею кожушок). І таки її не зловив! (Спотикається об валізку). — Ов, а це що за біда? А-аа! То шановна пані Мишка-Гризикнижка залишила мені ласкаво свою валізочку! (Треться-леститься до валізки). А в валізці певно сир — миші його дуже люблять! (Підносить валізку, обнюхує). Мабуть, швейцарський! Гммм . . . Я його теж люблю, хоч я не мишка! Ну що ж, нема мишки, то хоч її сиром поласую! (Хапає на радощах валізку, кидається бігти, враз щось нагадав собі, повертається). Ой, пробачте! Я так зрадів цим сиром, що зовсім забув заповісти: зараз буде наша котяча точка! Щоправда, будуть співати не коти, тільки діти з садочка, але вушка будуть у них таки котячі! Ну й картини до цього побачите! Що така руда миша думає собі, що тільки в неї можуть бути картини, а в мене ні! Отже, ви дивіться собі любенько, а я йду їсти свій сиррррр! (Вибігає).

Примітка. Тут, як і в інших виступах заповідачів, беруть участь теж і глядачі, відповідаючи на запити КОТА і МИШКИ. Ясно, що ледве чи можна числити на спонтанні правильні вигуки глядачів, а тому треба “обсадити залу” кількома людьми, які мають у руках чи знають добре текст та починають гукати потрібні відповіді. Добра підготовка і вміле розміщення цих “помагачів” дуже важні для успіху!

ДЗЕНЬ-БОМ, ДЗЕЛЕНЬ-БІМ . . .

Текст до цієї пісеньки wraz із нотами можна знайти в одноіменній книжечці з малюнками О. Судомори. Пісенька особливо пригодиться до виконання для малих дітей, отже можуть співати діти з садочка, чи дитячої світлички. Можуть мати теж нескладні інструменти, як ось дзвіночки чи барабанчики.

Одяги дітей — найкраще народні, тільки на головах шапочки з котячими вушками. Добре, якщо їх садівничка вийде з ними на сцену (для порядку) — може бути перебранна за “старшу кицю”.

Малюнки для виготовлення проглядок можна знайти в самій книжці, і вони високої мистецької вартости. Книжечку можна замовляти в ОПДЛ. Дуже важно, щоб діти були розставлені так, щоб не заслонювали екрану, та щоб показ образків ішов рівночасно з відповідними словами пісні.

Після спущення заслони МИШКА вибігає на сцену з пучечком зілля в руках.

МИШКА. А-аа-пчих!

ГЛЯДАЧІ. На здоров'я!

МИШКА. О, дякую, дякую! Але ж перехитрила котюгу! Я собі сиділа тихенько в нірці, а він уганявся по всій хаті, мов навіжений! (Нюхає зілля). А-ааа пчих!

ГЛЯДАЧІ. На здоров'я!

МИШКА. Дякую, дякую! Це зілля так гарно пахне, що . . . ааааа-пчих! Ні, ні не кажіть вже більше “на здоров'я”, бо я знов мусітиму дякувати, та так і ніколи не зможу заповісти вам нової точки! А вона буде власне про це зілля. Воно зветься . . . (Нюхає) А-пчих! Воно зветься . . . Апчих! Апчих! Апчих! Ні, ні, воно не зветься “апчих”, тільки “евшан”. Про нього почуєте гарний віршик. Виголосить його . . .

ГОЛОС ІЗ ЗАЛІ. Апчих!

МИШКА (обурено). Ні, ви помилилися! Він не називається “Апчих”, тільки (називає ім'я та прізвище). А ви зі мною так не жартуйте, бо я поважна . . . Апчих! Апчих! (Хоче щось далі говорити, але весь час далі пчихає. Махає безрадно лапкою, вибігає за сцену).

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ

У таборі посеред трав
Юнацтву в час дозвілля
Раз братчик казку розказав:
Євшан, таємне зілля,
Росте далеко у степах,
Та хто його добуде,
У Рідний Край той знайде шлях
І виб'ється у люди.

Ось школа почалась. Михась
Що тільки вчитись стане,
То думає він раз-у-раз:
— О, зілля те євшану
Знайду хоч під землею я!
Лишив відкриту книжку,
У світ пішов одного дня,
Шукать євшану нишком.

Питав в сови, у пугача,
У вовка і в лисиці,
В куни, у дятля-стукача . . .
Аж каже ведмедиця:
— Лиш труду ти не пожалій!
Іди полями, гаєм,
Аж де в хатині чародій
Великий проживає!

Знайшов Михась чарівника,
Його прослухав слово:

Є зілля, квітка є така!
Шукаєш? То й чудово!
Та ти не йди на край землі,
В невидані палати:

Вона у тебе на столі
Спокійно буде ждати.
Це — українська книжка, знай!
Вона для тебе стане
У чужині за Рідний Край,
За зілля те євшану.

Михасик в хату повернувся
І жваво, без принуки,
Книжки, що на столі забув,
Схопив в обидві руки.
Сторінки зникли перед ним,
Картини лиш побачив:
Із рідних ватер сизий дим
І плем'я все козаче.
Мов розцвіла своя земля:
Дніпро, чайки, гетьмани . . .
Така вже сила там була
В книжках — мов чар євшану.

І розглядає день-у-день
Михасик ці картини,
Євшану запах, звук пісень
Своєї України.

Примітка. Цей вірш повинен деклямувати трохи старший хлопець, з уваги на його довжину та розмірну складність змісту. Під час виголошення вірша можна поставити на задньому пляні сцени живий образ: ліс, Михась стоїть перед чарівником. Якщо є відповідні діти, можна теж інсценізувати вірш, так, що один хлопець розказує, а “чарівник” говорить свою роль.

МИШАЧІ ЧАРИ

Після спущення заслони МИШКА вбігає і з розмахистими рухами рук хоче почати щось говорити. Та враз з протилежної сторони в'їздить верхи на мітлі МИШКА-КРУТИХВІСТКА. Вона передягнена за мишку, але має теж і деякі

частини одягу чарівниці. МИШКА-ГРИЗИКНИЖКА приглядається до неї недовіжливо.

ГРИЗИКНИЖКА. А ти хто?

КРУТИХВІСТКА. О, а ти хто?

ГРИЗИКНИЖКА. Я Мишка-Гризикнижка. І тут, на цьому ярмарку я сама собі господиня! Поглянь, скільки дітей тут до мене понасходилося!

КРУТИХВІСТКА. Ти — Гризикнижка? Та це чудово! Я саме тебе шукаю, бо я теж мишка — Крутихвістка.

ГРИЗИКНИЖКА (приглядається до неї з недовір'ям). Ти мишка? Справжня?

КРУТИХВІСТКА. Справжнісінька!

ГРИЗИКНИЖКА. Поще, я мушу тебе ще про дещо спитати, поки повірю, що ти справді мишка!

КРУТИХВІСТКА. Питай, якщо ласка!

ГРИЗИКНИЖКА. Сало любиш?

КРУТИХВІСТКА. Ой, дуже люблю, але ще більше від сала люблю книжки!

ГРИЗИКНИЖКА. Це дуже добре! А котів боїшся?

КРУТИХВІСТКА. Ох, навіть не згадує їх! Та ще більше боюся тих, хто не читає книжок! Хто книжок не читає — гірший ката!

ГРИЗИКНИЖКА. Дуже добре відповідаєш! Я теж так думаю! Тільки скажи ще, чому ти так дивно одягнулася, що я тебе ледве пізнала? І навіщо тобі ця мітла, коли сьогодні всі вже замітають пилососами?

КРУТИХВІСТКА. Це зовсім не дивно! Я одягнулася сьогодні так, як усі великі чарівниці. Бо хоч я мишка, то теж і дуже велика чарівниця! Ну, а мітлу мусіла взяти, бо досі ще не винайшла такого пилососа, щоб можна ним їздити верхи, мов на мітлі.

ГРИЗИКНИЖКА. А з яким проханням ти прийшла до мене? Бо нема такого звичаю, щоб мишка мищі відмовляла в чомунебудь!

КРУТИХВІСТКА. Дійшла до мене вістка, що ти влаштуєш цей ярмарок, тож я прилетіла сюди на цій мітлі, щоб показати свої чари твоїм гостям.

ГРИЗИКНИЖКА. Чари, кажеш? Це було б чудово! Тільки . . . бачиш, програма у нас вже заповнена, і я не знаю, чи гості схочуть ще довше тут побути.

КРУТИХВІСТКА. То найкраще спитай їх!

ГРИЗИКНИЖКА (до глядачів). Ну, що ви на те, любі гості? Хочете поглянути на чари мишки-Крутихвістки?

ГЛЯДАЧІ. Так, так, так!!!

ГРИЗИКНИЖКА. Бачиш, які вони цікаві! Отже, починай!

КРУТИХВІСТКА (кланяється). Спасибі за ласку! (Махає мітлою, ніби чарує).
Шахум-алахум,
Полетіли птахом,
Втікли зі страхом,
Бумм! Бумм! Бумм!

(Заслона підіймається. На сцені видно велику книжку. Вона стоїть зачинена. На обкладинці золотий напис “КНИЖКА”).

КРУТИХВІСТКА. Бачите, це моя перша штука!

ГРИЗИКНИЖКА. Бачите, діти! І це тільки початок її чарів!
Скажіть, чи подобався він вам?

ГЛЯДАЧІ. Так, так!

ГРИЗИКНИЖКА. Я так і знала! Тепер дивіться далі уважно!

КРУТИХВІСТКА (чарує). Абра-кадабра,
Книжка велика,
Хто розгадає
Тихо, без крику?

(Обкладинка книжки прочиняється, з нутра вибігають малі дівчатка — НЕЗАБУДЬКИ. Виводять танок, опісля нерухоміють, уставившись у групу).

КРУТИХВІСТКА. Бачите діти, хто вискочив із зачарованої книжки? Квітки! Але ви швидко вгадайте, які це квітки та з якої книжки! Аж тоді я буду далі чарувати!

ГЛЯДАЧІ. “Незабудьки”!

КРУТИХВІСТКА. Що прошу? Голосніше, я не дочуваю! Ага, “Незабудьки” пані Іванни Савицької? Так, так, дуже добре! Коли ви вгадали, то я дам незабудькам їх власну обкладинку! (Дає незабудькам побільшену репродукцію обкладинки книжки І. Савицької “НЕЗАБУДЬКИ”). Чи хочете, щоб я далі чарувала?

ГЛЯДАЧІ. Так, так, просимо, просимо!

КРУТИХВІСТКА (розмахує мітлою).
Чари-мари,
Яничари,
Вийдіть хлопці,
Все до пари . . .

(З книжки “виїзять” на кониках-забавках САНЬКО й ПАШКО).

ПАШКО (гнівno). Ааа, це тебе назначив князь воеводою, а мені дулю дали!

САНЬКО. Не дарма відзначив мене наш князь за мою хоробрість! Не відзначувати ж йому — тебе зрадника!

КРУТИХВІСТКА (заклопотано). Тихо, тихо, будь ласка! Хто вам дозволив говорити? Ще, чого доброго, договоритися до того, що ви — Санько й Пашко з книжки Роляника “ХЛОПЦІ З ЗЕЛЕНОГО БОРУ”, а тоді що останется дітям розгадувати?

ГРИЗИКНИЖКА (починає голосно сміятися).

КРУТИХВІСТКА (обурена). А ти ж чого смієшся? Хіба у тебе такі звички, щоб сміятися з гостей?

ГРИЗИКНИЖКА. Пробач, пробач, подруго! Та я не втерпіла, коли ти сама сказала, як ця книжка називається!

КРУТИХВІСТКА (ображено). Я?! Ах так, правда! Ну, нічого робити, треба мені дати їм і так їх обкладинку. (Подає їм велику обкладинку книжки “ХЛОПЦІ З ЗЕЛЕНОГО БОРУ”). (Ставайте тут разом та вже більше не сваріться! (До глядачів). Та тепер пождіть! Ось я зараз викличу вам Павлуся з книжки Андрія Чайковського “ЗА СЕСТРОЮ”. Тоді вже певно не вгадаєте!

ГРИЗИКНИЖКА (до глядачів з удаваною повагою). Тихо, діти! Не вільно сміятися! Вона ж наша гостя!

КРУТИХВІСТКА чарує). Пугу-пугу,
На потугу!
Гей виходь
Козаче з лугу!

(З книжки виходить ПАВЛУСЬ з ГАННОЮ. КРУТИХВІСТКА кидається їм назустріч).

КРУТИХВІСТКА. А, вітаю тебе, Павлусю! Я тебе вже так давно не бачила! То ти вже і сестру Ганну привів з Криму?

ПАВЛУСЬ. Як же мені було її не привести сюди, коли тут зібралось так багато українських дітей?

КРУТИХВІСТКА. Добре, дуже добре ти зробив! Всі ці діти тільки й того ждуть, щоб угадати, хто ви та з якої книжки. Зараз і побачимо, чи пізнають!

ГРИЗИКНИЖКА (вдає дуже поважну). А тепер — п і з н а - е т е , яка це книжка?

ГЛЯДАЧІ. “ЗА СЕСТРОЮ” Андрія Чайковського!

КРУТИХВІСТКА (рада). А бачите, які ви моторні діти, що зразу вгадали!

ГЛЯДАЧІ (сміються вголос).

КРУТИХВІСТКА (збентежена). А з чого ви тепер всі нараз смієтеся?

ГРИЗИКНИЖКА (рада пояснити). Бо ти їм у ж е сама сказала, хто це та з якої книжки!

КРУТИХВІСТКА. Як, невже справді? Я сказала?

ГЛЯДАЧІ (грімко). Так, так, так!

КРУТИХВІСТКА (протягає лапкою по своєму чолі). А це що зі мною сьогодні? Всі чари мені помішалися, чи що? Та нічого робити! Мушу дати вам уже цю вашу обкладинку! (Дає їм обкладинку з книжки “МИХАЙЛИК” Марії Дмитренко).

ГЛЯДАЧІ. Ні, ні, ні!!!

КРУТИХВІСТКА (здивована). Що знов значить: “ні”? Таж ви розгадали їх! (Книжка відчиняється, з неї виходять **МИХАЙЛИК** та **БРОВКО**).

КРУТИХВІСТКА (помітила їх). Ов, а це що за порядки? Хто вам дозволив виходити з книжки без моїх чарів?

БРОВКО (ніби хоче пояснити). Гав, гав! Гав-гав-гав!

МИХАЙЛИК. Це він винюхав, що ти дала Павлусеві нашу обкладинку і ніяк було його вдержати! А нюх у нього добрий, бо він учився разом зі мною, як вистежувати большевиків!

КРУТИХВІСТКА (стає подалі від Бровка, видно, що трохи боїться його). Я могла собі помилитися, але на чесну чарівницю тобі таки гавкати не годиться! (Бере від Павлуся Михайликову обкладинку, дає йому її, а Павлусеві — його обкладинку).

КРУТИХВІСТКА. Ось тобі твоя обкладинка! Тепер діти вже легко вгадають, хто ти!

ГЛЯДАЧІ. “МИХАЙЛИК” пані Дмитренко, розвідник УПА!

МИХАЙЛИК (бере обкладинку, кланяється глядачам). Я радю, діти, що ми такі добрі знайомі, хоч і не бачилися ніколи!

ГЛЯДАЧІ. Ні, ні, ні!

КРУТИХВІСТКА (схвильована). Що знову “ні”?!

ГРИЗИКНИЖКА (примирливо). Ти дала Михайликові його обкладинку догори ногами!

КРУТИХВІСТКА (розжалена). І для того варто було кричати? Михайлик — розумний хлопчина і сам знає, де но-

ги, а де голова в книжки. (МИХАЙЛИК обертає обкладинку). — Чи так?

ГЛЯДАЧІ. Так, так! (З їх голосом мішається крик ПАВИ).

КРУТИХВІСТКА (затикає собі вуха). А це що за голос?

ГРИЗИКНИЖКА (затикає собі теж вуха). Ой, аж в ухах лящить!

ПАВА (знов кричить).

КРУТИХВІСТКА (з докором). Що це таке в тебе, Гризикнижко?

ГРИЗИКНИЖКА. Хіба я знаю? Це ти тут чарівниця, не я!

КРУТИХВІСТКА. Ага, ага, правда! (Чарує)

Сорока-ворона

Дітям кашу варила . . .

Вилази, птице,

Розпусти крила!

(ПАВА виходить із книжки).

ГАННА. Ой, яка гарна птаха!

САНЬКО. А хвіст який!

МИХАЙЛИК. Ні не сорока воно, ні не ворона!

ПАВА (кричить).

КРУТИХВІСТКА. Ага, це ти! Я так і думала, що ти пава римського сотника з книжки Константини Малицької “ГАРФА ЛЕЇЛІ”! (Дає ПАВІ обкладинку).

ГРИЗИКНИЖКА (з докором). Мишко-Крутихвістко, ти знов проговорилася!

КРУТИХВІСТКА. Я?! А справді! Що це за невдалий день сьогодні? Хіба доведеться мені з соромом втікати звідсіля!

ГЛЯДАЧІ. Ні, ні, оставайся!

ГРИЗИКНИЖКА. Бачиш, вони тебе люблять так, що хотіли б, щоб ти осталася з ними, хоч і не до ладу говориш!

КРУТИХВІСТКА (втирає сльози зворушення). Бачу, бачу, вони дуже добрі діти, і видно, що люблять читати книжки!

ПАШКО (підкрався і вирвав у ПАВИ велике перо з хвоста.

ПАВА скрикує дико).

КРУТИХВІСТКА. А це що знов?

ПАВЛУСЬ. Цей злодюга вирвав перо у пави!

МИХАЙЛИК. Поганець! Навіть на сцені не вмів гарно поводитися!

САНЬКО. Ловіть, ловіть його!

ВСІ. Ловіть! Хапайте! (Відкладають свої обкладинки та починають гнатися за Пашком кругом сцени. Врешті Пашко відчиняє книжку та втікає в неї. Всі біжать за ним і зникають, книжка замикається за ними).

КРУТИХВІСТКА (зовсім спантеличена). Стійте, стійте! Хто вам дозволив утікати без моїх чарів! (Біжить за ними у середину книжки).

ГРИЗИКНИЖКА. От і по всьому! Зникли чари, зникла й чарівниця! Та ні, ось осталися книжки! (Збирає книжки, розкидані по сцені). Тепер я стану їх читати і для мене будуть діятися чари ще далі й далі! (Сідає, опираючись плечима об книжку-декорацію та розгортає книжку). А щоб ви не перешкоджували мені читати, маєте тепер десять хвилин перерви. За десять хвилин побачимось знову! (Заглиблюється в читання. Занавіса спадає).

Примітка. В цій сцені багато праці для режисера, бо в першу чергу і мишка-заповідачка (Гризикнижка) і Крутихвістка мусять дуже добре грати свої ролі, але теж і усталення та рухи на сцені всіх побічних артистів вимагають старанного випрацювання, щоб не створити хаосу. Зрозуміло, що всі, хто бере участь у цій сценці, повинні познайомитися з книжками, які в ній “виступають”, як теж ці книжки повинні продавати на станку. Одяги й декорації тут дуже важні, особливо “книжка” повинна міцно стояти, щоб не було “додаткових несподіванок” під час вистави.

(Після перерви КІТ вибігає перед заслону з валізкою **МИШКИ** в руках).

КІТ. Ой, горе мені! Тільки знайшов я тихий куток на сцені, щоб відчинити валізку та поласувати сиром, як на мене наскочили якісь дітиська! У кожного в руках скрипка і смичок! Я знаю, ви мені зараз скажете, що вони тими смичками будуть грати на тих скрипках, але знаєте, смичком можна потягнути не лиш по скрипці, а й по котячій спині! Ось хай би я став між ними та почав співати: — Мя-а-а-ав! Ото було б мені! Ой, вже аж спина ниє! Треба мені чимдуж втікати! (Вибігає з валізкою).

МИШКА (входить з протилежного боку). Він побіг?

ГЛЯДАЧІ. Так, так!

МИШКА. Добре зробив! Такий великий котисько, а не вміє однієї точки заповісти по-людському. Ось послушайте, як я її заповім: (Говорить патетично):

Пані і панове
Малі і великі!
Будуть грати славні
На весь світ музики!
    Вушка наставляйте
    І слухайте бистро,
    Хоч це тільки сольо (Хоч квартет це буде) *
    Не ціла оркестра! (Кланяється в пояс, відходить).

Примітка. Одну музичну точку можна включити у програму ярмарку, якщо є відповідний молодий виконавець. Якщо можна зібрати квартет чи іншу групу — тим краще. Це дасть програмі бажану різноманітність.

РОЗМОВА В БІБЛІОТЕЦІ

КІТ (виходить на сцену). Ну, грали гарно, але, що мишка мене образила, це теж правда! (Перекривляється). Я не вмію заповісти одної точки?! А якби так я вам розказав, яка нечемна була ця мишка, поки виросла аж така ось мудра, як тепер ви її бачили! Ото було б на що поглянути! (Оглядається на всі боки, прикладає руку до уст, ніби шепче комусь щось таємно). Ви тільки нікому нічого не кажіть, а я вам зараз покажу, що то вона виробляла та як журилася нею її матуся! Ну, увага! Гоп!

(Заслона підіймається, на сцені сидить **ГРИЗИКНИЖКА** (менша від заповідачки та гризе з смаком ріжок книжки. Книжка велика, може бути та сама, що й у сценці “Мишачі чари”. **МИШКА-МАТИ** вбігає на сцену).

МАТИ. А, то ти тут! Аж скуди забігла? А твоя рідна мати ганяється по всіх норах, по всіх коморах, духу не переведе, а ти собі сюди забігла і гадки не маєш?!

ГРИЗИКНИЖКА. Ой, матусенько, тут так чудово!

МАТИ (береться під боки). Чудово! Чули ви, людоньки добрі? А там Мурчище дістав доброго прочухана від господині, бо випив сметанку, і тепер такий лютий, що не то що мишку, а й слона готов би живцем схрупати! Ще б тобі тільки попасти йому в зуби!

---

* Вжити рядок, який підходить до ситуації.

ГРИЗИКНИЖКА (мов не чує). Матусенько, а чому ти мене ще ніколи в цю кімнату не приводила?

МАТИ (суворо). Бо ти ще була замала! Тут повно книжок, а книжки шкідливі малим мишенятам на шлунок!

ГРИЗИКНИЖКА. Матінко, а що це таке “книжка”?

МАТИ. Ой доню, доню, коли це ти до розуму дійдеш? Таж те, на чому ти сидиш, то книжка!

ГРИЗИКНИЖКА. О, тепер я розумію! А ті всі чорні “мушки”, що сидять тут рядками, — це теж “книжки”? (Показує рядки буков у книжці).

МАТИ. Це зовсім не “мушки”! Це б у к в и !

ГРИЗИКНИЖКА (розмахує лапкою над сторінкою, немов би розганяла мухи). Але ці твої букви неживі! Я хочу їх настрашити, а вони не летять!

МАТИ. Як же їм летіти? Вони ж неживі!

ГРИЗИКНИЖКА. А хто їх повбивав та поскладав так рівненько рядочками?

МАТИ. Ет, дарма, що тобі мине незабаром аж цілий місяць життя! Така велика, а таке дурне торочиш! Ці букви ніколи не були живі і не рухалися! Рухалися хіба тільки їх черенки!

ГРИЗИКНИЖКА (заглядає їй в очі). Що таке, матусенько?

МАТИ (нетерпеливо, кризь зуби). Че-рен-ки!

ГРИЗИКНИЖКА. Матусю моя дорогенька, кожушку мій оксамитний, а що це таке: “черенки”?

МИШКА. Та що тут довго говорити? Це такі кубики з олива, а на кожному вирізана одна буква. З тих черенок друкар поскладав у друкарні с л о в а .

ГРИЗИКНИЖКА. А що це “слова”?

МАТИ (нетерпеливо). Та що тут пояснювати? Ти й так нічого не тямиш! Ось тут чотири букви разом — це слово.

ГРИЗИКНИЖКА. Матусю, а тут їх тільки дві разом — чи це теж слово чи пів слова?

МАТИ. Ціле слово, тільки коротше!

ГРИЗИКНИЖКА. А чому?

МАТИ. Ой ти все “чому” та й “чому”! Не даси мені тебе розуму навчити! Отже, друкар складає з черенок цілу сторінку...

ГРИЗИКНИЖКА. А що це “сторінка”?

МАТИ. Оте, на чому ти тепер сперлася!

ГРИЗИКНИЖКА (з жалем). А ти ж казала, що це книжка!

МАТИ. Книжка має багато сторінок, а ти сперлася тільки на

одну! Отже, так складає друкар цілу сторінку, намазує її фарбою та відбиває на папері . . .

ГРИЗИКНИЖКА. А навіщо?

МАТИ. Слухала б ти, а не раз-у-раз перебивала мені, то й знала б! Бо тоді всі букви відіб'ються на папері, і люди зможуть їх читати.

ГРИЗИКНИЖКА (аж підскочила). Що ти за таке дивне слово сказала, матусенько?

МАТИ. Чи-та-ти . . .

ГРИЗИКНИЖКА. А що це таке?

МАТИ. Це людина ставить книжку перед себе, дивиться на неї, а тоді . . .

ГРИЗИКНИЖКА (нетерпеливо). Що, що тоді?

МАТИ. Ага, тепер то їй кажи! А хто втікав з гнізда, що бідна мати лапки за тобою збігала, аж кожушок у неї з горя сивів?!

ГРИЗИКНИЖКА (плачливо). Я вже більше не буду! Тільки скажи!

МАТИ. О, це дуже велика таємниця! Мені переказала її ще моя пра-пра-прабабуня! Вона сказала . . . (Нахилиється Гризикнижці до вуха) що тоді людина ч у є , як ці букви г о в о р я т ь !

ГРИЗИКНИЖКА (плеще в долоні). То вони таки живі! Живі!

МАТИ. А хто його там знає! Зате ти вже жива! Ні хвилини на місці тихо не посидиш!

ГРИЗИКНИЖКА (підскакує). Матусенько, матусенько, а чи ціла книжка покрита такими буквами, що не рухаються, тільки говорять?

МАТИ. Ціла, хіба що є в ній ще образки!

ГРИЗИКНИЖКА (вперто). А де? Я хочу їх бачити!

МАТИ. Ох, горе мені з тобою! Ну, відступись, пошукаємо їх разом! (Хочуть перегорнути сторінки, але МИШКА тягне її в один бік, а ГРИЗИКНИЖКА в протилежний). Пожди, так ніколи ні до чого не дійдемо! Разом треба! Гей-гооп! (Перегортають сторінку, на наступній намальована велика голова kota).

МАТИ. Ой, рятуйте! Кіт! Кіт!

ГРИЗИКНИЖКА (хапає матір за спідницю, пищить). Мамо, мамо, я боюся! (Бігають без ладу, пищать, заслона спадає).

(МАТИ вибігає през заслону, тягнучи ГРИЗИКНИЖКУ силоміць за руку. Оглядається перелякано, прикладає лапку до серця, переводить дух):

МАТИ. Бачиш, це все через тебе! Лазиш хто-зна куди поміж книжки, а я мушу ганятися за тобою! Я, така поважна особа, пані Мишка-Мишковецька, член управи Мишачого Клубу.

ГРИЗИКНИЖКА (не слухала її). Матінко, а ти знаєш . . .

МАТИ (гнівно). Ну, що мені ще після того треба знати?

ГРИЗИКНИЖКА. Чи ти знаєш . . . як дуже я хотіла б бути
л ю д и н о ю ?

МАТИ. Лю-дино-ю? Ще чого недоставало! А то навіщо!

ГРИЗИКНИЖКА (благально). Матусенько, але ж люди такі щасливі! Вони чують, що говорять у с і книжки!

МАТИ (розводить безрадно руками). Ні, ти таки непоправна! Ходи краще в нору! (Тягне ГРИЗИКНИЖКУ силоміць за сцену).

(МИШКА-ЗАПОВІДАЧКА виходить перед занавісу з програмою в руках).

МИШКА. Увага, мої дорогі глядачі! Тепер почуєте дуже гарний віршик, і виголосить його дуже гарна дівчинка . . . (Побачила, що КІТ підкрадається з другого кінця). Він думає, що я його боюся! (Говорить і весь час відступає від КОТА). Отже, буде говорити дуже гарна дівчинка (ім'я). А все таки, чого він тут шукає? (Схвильовано). І віршик буде дуже гарний! . . . Ні, я його справді не боюся! То значить, віршика, не kota . . . Ні, kota, а не віршика! І навіть дівчинки не боюся! . . . Ні, справді, що це я наговорила? Я не боюся ні віршика, ні дівчинки, тільки дуже боюся к- о-оота! (Кидає програму, вибігає з голосним плачем, КІТ за нею). Відчиняється заслона, дівчинка виголошує вірш "Дві книжки", держачи в руках справді дві великі книжки — одну дуже обдерту, другу блискучо-нову).

ДВІ КНИЖКИ

Ось зустрілися дві книжки:

Галі ця, а та Оришки.

Перша — чиста, мов на свято,

Друга з плямами, пом'ята.

Пам'ятає бо Оришка,

Що найкращий друг — це книжка,

Треба лиш її читати,

То розкаже так багато!

Сяде при столі Оришка,
Прочитає пильно книжку,
А тоді, (бо має звичку!)
Рівно ставить на поличку.

А читати стане Галя
(Спершу трохи отягалась),
В неї пальці всі немиті . . .
І на книжці вже відбиті!

Лиш kota побачить Галя,
Кине книжку і . . . погналась!
Книжка — бух! — під стіл упала,
Всі роги позагинались.

Так росте у нас Орися:
День мине — чогось навчиться.
Що Галина буде знати?
Вам залишу відгадати!

(Занавіса спадає, КІТ виходить перед сцену з валізкою в руках).

КІТ. Що, вона мені знову втекла?

ГЛЯДАЧІ (сміються).

КІТ. Ви тільки не смійтесь! Нема мишки, зате мені осталася її валізка! Але поласую її сиром! Гмм . . . (Гладиться по животу). Це напевно сир, та ще й швейцарський з дірками! Відчиняє валізку, з неї висипаються книжки). А це що? (Трагічно). То з сиру залишилася тільки одна велика дірка, а в ній повно книжок? Ну й що за лихо: хочеш собі попоїсти, а тут тобі книжку пхають! Мяаав! (Ще жалісливіше). Мяааав! (Вибігає).

МИШКА (входить). А, це тут моя валіза! І мої книжки! (Стає навколішки, старанно збирає книжки, стріпуючи з них порох, та складає у валізку). Тільки, хто міг їх так порозкидати? Певно хтось такий, що ніколи не ходив до школи. Бо хто був у школі хоч один день, той знає, як шанувати книжку. А ось ви зараз побачите сценку “Своя школа”, що її виведуть . . . (подає, яка група). І зрозуміло, що вони всі у цю школу ходять. Отже, ви добре дивіться, а я сяду собі в куточку і буду сидіти тихо-тихенько, як миша під мітлюю . . . чи то тее, модерно: під пилососом!

СВОЯ ШКОЛА

(ЮРКО входить з одного боку з книжками, СТЕПАН з другого з м'ячем).

СТЕПАН. Здоров, Юрку! А ти куди?

ЮРКО. У школу!

СТЕПАН. Тепер, після полудня? Я саме прийшов зі школи!

ЮРКО. Я теж прийшов, але тепер я йду в українську школу.

СТЕПАН. А я йду гратися.

ЮРКО. А не хотів би ти піти зі мною у школу?

СТЕПАН. Ще в одну школу? Ніколи в світі!

ЮРКО. То бувай здоров! Я не хочу спізнитися на першу годину у с в о ї й школі! (Вибігає. На сцену влітає ГОРОБЧИК з великим олівцем під пахою-крилом).

СТЕПАН. Горобчику, горобчику, ходи гратися зі мною!

ГОРОБЧИК. Мені ніколи! Мені спішно в школу!

СТЕПАН. А навіщо тобі та школа?

ГОРОБЧИК. Як "навіщо"? Там я вчуся свого, гороб'ячого письма.

СТЕПАН (ніби не дочув). Якого?

ГОРОБЧИК. Гороб'ячого! Такого, що ним можуть порозумітися всі горобці з усього світу, де вони не були б!

СТЕПАН. Диви, диви! А я й не знав . . .

ГОРОБЧИК. А як же можна без письма? Таж кожен чесний горобець його вміє! Ось поглянь, що ти бачиш у поросі?

СТЕПАН (приглядається). Нічогосінько не бачу! Хіба сліди гороб'ячих ніжок!

ГОРОБЧИК. А я з цих слідів можу відчитати, що Оля несла крупу з крамниці додому, коробка в неї роздерлась, і крупи розсипалися по дорозі . . .

СТЕПАН. Ну й що з того?

ГОРОБЧИК. Ти ще питаєш? Коли я скажу про це нашому вчителю, то ми всі полетимо всією клясою після науки видзьобувати ту крупу! А то буде нам бенкет! Прощай! ("Вилітає". Входить ПЕСИК зі шкільною торбою, перевішеною через шию).

СТЕПАН. А, Бурчику, добре, що ти мені нагодився! Будемо гратися!

ПЕСИК. Мені ніколи! Я спішу до школи!

СТЕПАН. А то до якої знов школи?

ПЕСИК. До собачої, звичайно!

СТЕПАН. А навіщо тобі туди ходити?

ПЕСИК. Хіба ти не знаєш? Там ми вивчаємо історію нашого, собачого роду!

СТЕПАН. Пхе, а яка ж може бути у собак історія?

ПЕСИК. Гарррр! (Кидається на СТЕПАНА, той вилазить на тин). То ти не знаєш, що найславніші князі брали нас, собак, з собою на лови? . . .

СТЕПАН. Ой, певно, що брали, тільки не гарчи так страшно!

ПЕСИК. А я буду гарчати, коли ти моєї історії не шануєш! А скільки то наші славні предки-собаки урятували людських дітей з вогню та з води! А скільки заблуканих подорожніх у горах привели додому! Ти цього не знав?

СТЕПАН. Ой, песику любий, Бурчику, все знав і знаю, тільки дозволь злізти з тину, бо тут дуже невідно сидіти!

ПЕСИК. Та хто б там держав тебе! Мені й так ніколи тут тратити час з тобою, а то ще спізнюся у школу! Кожен порядний пес туди ходить, щоб навчитися про своїх славних предків та щоб бути гордим з них! Щоб бути гордим, що він пес! (Вибігає).

СТЕПАН (злазить з тину, чуває зніяковіло потилицю). І цей пішов до школи? З ким же мені бавитися?

СОЛОВЕЙКО (“надлітає” з великим звитком нот під крилом).

СТЕПАН. О, добре, що ти нагодився! Ходи гратися зі мною!

СОЛОВЕЙКО. Мені ніколи! Я спішу у школу!

СТЕПАН. Що, і ти в школу? Чого ж ти будеш там вчитися?

СОЛОВЕЙКО. Того, що й усі соловейки, — співати.

СТЕПАН. Та навіщо вам цього? Чи не краще слухати патефона?

СОЛОВЕЙКО. Ніякий патефон не заступить нашого, живого, солов'їного співу! Тільки ми, соловейки, вміємо так співати: всі однаково, хоч живемо і в різних країнах. За те нас і шанують у всьому світі!

СТЕПАН. А справді, щось я про те чував . . .

СОЛОВЕЙКО. Мусів чути, бо у вас, в Україні, нас, солов'їв, дуже багато, і, навіть, ваш найбільший поет Тарас Шевченко писав про нас:

. . . Дивлюся, аж світає
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає . . .

СТЕПАН. Як ти це гарно вмієш!

СОЛОВЕЙКО. А ти хіба не вмієш?

СТЕПАН. Я . . . ні, якось не чував . . .

СОЛОВЕЙКО. А тебе цього не вчили у т в о ї й школі?

СТЕПАН. Ні, я не ходжу у свою школу . . . Часу мені не вистачає . . .

СОЛОВЕЙКО. О, якщо ти не ходиш у свою школу, то я й говорити з тобою не хочу! Прощай!

СТЕПАН. А це що за нещастя? Такий собі звичайний собака мене трохи не з'їв, навіть такий маленький соловейко — і той зі мною говорити не хоче! І що мені робити? . . .

Ага, вже знаю: піду у с в о ю школу і всі будуть мене шанувати . . . Я швидко побіжу, то може ще вспію за Юрком! (Вибігає, радісно підскакуючи. Заслона).

МИШКА (вибігає перед заслоною в народному одягу. Береться під боки, повертається кругом, щоб всі її добре бачили). Ну, що скажете? Подобаюся я вам у цьому одягу? Мушу ж подобатися, бо він український! Правда?

ГЛЯДАЧІ. Так, так!

МИШКА. Бачите, а там за заслоною стоїть багато дітей у таких одягах. І будуть вам співати. Просто не можуть діждатися, коли то вже заслона підійметься! І я вже цікава сама, що це буде!

КІТ (виходить з другого боку). І я теж цікавий! (Останній склад продовжує ніби м'явкає).

МИШКА (до глядачів). Він — і цікавий! Та це він за весь ярмарок не давав мені по-людськи заповідати! Та тепер я його провчу! Добре?

ГЛЯДАЧІ. Добре, добре!

КІТ. А я тебе з'імम्म!

МИШКА (улесливо). Кицю, кицю, чого ж ти такий сердитий? Ось краще сядь чемненько, а я розкажу тобі казочку . . .

КІТ (примхливо). А коли я не хоочу!

МИШКА. Коли не хочеш, то й не почувеш казочки про такого кота, що то ніколи нічого не читав, а проте був найрозумніший в усьому світі.

КІТ (зацікавлений). Це щось так, як я!

МИШКА. А звичайно! І весь його розум сидів у самому кінчику його прекрасного довжелезного хвоста.

КІТ (здивований). А я навіть цього не знав! . . .

МИШКА. Кіт був великий добряга. Коли приходили до нього люди та просили: — Котику, котику, дозволь нам поглянути на твій прекрасний, прерозумний хвостичок . . .

КІТ. То що він тоді робив?

МИШКА. Він тоді не лиш ласкаво дозволяв, але ще й сам простягав свій хвостик, щоб їм було зручніше приглянутися . . .

КІТ (бере кінець свого хвоста в лапку, подає МИШЦІ). Чи так?

МИШКА. Зовсім так само! (Припинає кінець котового хвоста величезною спинкою до заслони і сама втікає з голосним сміхом).

КІТ (хоче бігти за нею, але припинка не пускає). Ой, що ти мені зробила?

МИШКА. Ха-ха-ха! Узяла припняла, щоб за мишами не ганявся!

КІТ (тупоче люто ногами). Як, мене, такого мудрого?

МИШКА (сміється). Такий ти мудрий, коли книжок не читаєш. Навіть мала мишка зуміла тебе перехитрити! Ну, а тепер геть із сцени, бо тут будуть співати! (Заслона відкривається, потягає КОТА за собою. Він смішно пручається, але мусить відійти).

ТАМ ДАЛЕКО НЕБО СИНЄ . . .

(На сцені хор дітей. Частина їх в народних одягах із серпами, косами та сніпками колосків. Друга частина в шкільних одностроях, з зошитами та книжками. Співають:

ШКОЛЯРІ. Там далеко небо синє,
Золотий пшениці гай!
Там далеко Україна,
Наш багатий Рідний Край!

ЖЕНЦІ. Там женці йдуть із серпами,
Щоб зібрати Божий дар,
Там золочене піснями
Світить сонце із-за хмар.

Там рядами аж по обрій
Стали копи і стоги.
Там беруть пшеницю добру
Українську — вороги.

ШКОЛЯРІ. За морями ми ще й досі,
Українські діточки.
Не серпи в нас і не коси,
Тільки пера і книжки.

Підем всі у рідну школу,
Вчителі нас там навчать
Про колишню нашу волю,
Як з руїн її піднять.

РАЗОМ. Золотий науки колос
Позбираємо ми враз!

ШКОЛЯРІ: Щоб почув весь світ наш голос,
Щоб настав нам волі час!

РАЗОМ. Стануть копи аж по обрій,
Як не стане ворогів,
Щоб зростав наш нарід добрий,
Щоб щасливий багатів!

(Після спущення заслони перед сцену вибігає поспішно
МИШКА, держачись у розпуці за голову).

МИШКА. Ай-яй-яй! Якби ви знали, скільки в мене турбот!

ГЛЯДАЧІ. Яких, яких, скажи, мишко!

МИШКА (вчисляє на пальцях). Перше, кіт зірвався з при-
пони і кудись побіг!

ГЛЯДАЧІ (співчутливо). Ай-яй-яй!!!

МИШКА. Друге, час кінчати ярмарок, а тут ще так багато
книжок жде своєї черги, щоб їх теж показати вам! (Ло-
мить руки). І то гарних книжок, не якихнебудь! І що
мені робити з ними?

ГЛЯДАЧІ. Показати! Показати! Швидко! Давай їх сюди!

МИШКА. Що ж, коли треба, то й треба! (Махає лапкою за
сцену). Виходьте сюди, наші глядачі дуже хочуть вас
бачити!

(Перед завісу входять за чергою діти, передягнені
за персонажі книжок, що про них вони говорять. Крім відпо-
відного одягу кожне має на собі великий напис — заголовок
своєї книжки. Проказавши свою строфу, кожне стає в ряд).

КОБЗАР Тараса Шевченка.

Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі;
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти!

ОЛЕСЯ Бориса Грінченка.

Як татари нападали,
Врятувала я село,
Щоб руїни не зазнало,
Щоб веселе знов цвіло!

ЗАХАР БЕРКУТ Івана Франка.

Як то Тухля боронилась
Спільно-дружньо від татар,
Розкажу вам, діти милі,
Я — Беркут, старий Захар.

МАРУСЯ Марка Вовчка.

Я — Маруся помагала
Козакам у грізний час,
А Марко Вовчок списала
Цю історію для вас!

ХАРИТЯ Михайла Коцюбинського.

Мусіла я жито жати,
Як лежали хворі мати,
Але Бог мені поміг,
Щезло лихо наче сніг!

БІДА НАВЧИТЬ Лесі Українки:

Я горобчик, гарний хлопчик,
Добре набідився,
Поки у лихої долі
Розуму навчився.

У ЛІСНИЧІВЦІ Софії Парфанович.

Черепаха, пес, папуга
В лісничівці мали дім,
Тим, хто звірям буде другом
Все про них я розповім!

БАЙКИ Леоніда Глібова.

Щоб читали ви гарненько,
Щоб розумний кожен став,
Глібів наш, дідусь старенький
Байочки вам написав.

ПЕТРУСЕВА ПОВІСТЬ Олени Цегельської.

Певно ви також блукали
По далеких, по краях . .
Як Петрусь скитавсь немало,
Розкажу сьогодні я.

СИН УКРАЇНИ І. Федева — В. Золотопольця.

Крізь чужі країни-гори
Я блукав немало літ.
Доля кинула за море,
У чужий, незнаний світ.

Та на поклик України
Повернувся я мерщій,
Щоб боротись до загиби,
Все життя віддати їй!

МЕЧ І КНИГА Володимира Барагури.

Книга мудра — меч двосічний,
Від прадавніх вже часів —
України скарб одвічний,
Страх на лютих ворогів!

ГАРФА ЛЕЇЛІ Константи́ни Малицької.

Чарівна тут гарфа грає
Милі Богові пісні,
Божу Матір прославляє
Хор небесний в даліні.

“ВЕСЕЛКА”.

Я “Веселка” семибарвна,
Як мене не знати?
Я щомісяця приношу
Вам казок багато.

“ГОТУЙСЬ”.

Я новацький “Готуйсь”,
Всім кажу: — Не лінуйся!
Рідну книжку читай,
Пізнавай Рідний Край!

ВСІ КНИЖКИ.

На полиці ми готові
Стоїмо у кожен час.
Є у нас казки чудові,
Лиш читайте пильно нас!

КОБЗАР. Ми готові йти до вас, тільки уважайте: . . .

ОЛЕСЯ. Поки станете читати, руки повмивайте!

ЗАХАР БЕРКУТ. Нам карток не мніть, не загинайте!

МАРУСЯ. Як закінчите читати, то згорніть, сховайте!

ХАРИТЯ. Ще з паперу нам одержу гарну дайте!

БІДА НАВЧИТЬ. І уважно і пильненько нас читайте!

У ЛІСНИЧІВЦІ. Не малюйте нас ніколи олівцями!

БАЙКИ.. Будете тоді у згоді ви з книжками!

(Всі обертаються направо та вимаршовують, співаючи на мелодію пісні “Час додому час”).

Тра-тра, рара, ра!
Вже прийшла пора!
Вже швиденько, не поволі,
Діточки біжать із школи,
У свободний час
Знов читати нас!

(Коли КНИЖКИ вимаршували, за ними вбігає КІТ. Він має на переді обкладинку книжки Ніни Мудрик-Мриц “ПРИГОДА ГОРДОЇ КИЦІ”, з-заду таку саму обкладинку Миколи Погідного “ПРИГОДИ КОТИКА МУРЧИКА”. Кінець хвоста забинтований білою великою перев'язкою, в руках держить великий напис на держаку:

Я ВЖЕ БУДУ ЧИТАТИ КНИЖКИ!

МИШКА. Ой лелечко, знов котище! Я так і знала, що він не дасть мені довести ярмарку до щасливого кінця!..

КІТ. Ага, не вгадала! Ти поглянь на мене: спереду . . . (МИШКА читає вголос заголовок книжки). І ззаду теж! (МИШКА знов читає). І тут поглянь! (Показує на таблицю).

МИШКА. То ти немов демонстрацію влаштуєш?

КІТ. Так, я демонструю проти нечитальності! Мяаав! (Розмахує написом).

МИШКА. А, якщо так, то ми від цієї хвилини друзі! Ходім разом закінчувати ярмарок! (Беруться за руки, вибігають за сцену).

ЗАКІНЧЕННЯ ЯРМАРКУ

МИШКА (виходить на відкриту сцену).

Ось надходить вже кінець ярмаркові тому,
Ось вривається терпець, час іти додому!
Що ви бачили — усім йдіть розповідати,
А щоб знали, що по чім, треба пригадати:
Привітати вийшли нас мишки-Гризикнижки,
Що читати в кожен час вчилися із книжки . .

(**МИШКИ** входять на сцену під звуки своєї пісні та уставляються на задньому пляні. Співають).

Гей, любий глядачу,
Ти мишок привітай,
А книжку як побачиш,
Читай, читай, читай!

КІТ (з другого боку сцени).

І ніхто про хлопця з вас
Певно не забуде,
Що ходив з книжками раз
У мандрівку-чудо!

(Хлопець, що виголошував “Дивну мандрівку”, виходить з великою книжкою, кланяється, сідає на крісло і починає читати. Мишки заглядають цікаво з усіх боків, що він читає).

МИШКА. І садок дитячий в нас
Був, співав щосили.
Киці хатку дружньо враз
Жваво погасили.

(Вмашеровують діти із садочка, що співали цю пісню, приграючи на інструментах, що їх вживали при співі).

КІТ. Це сказав вам чародій,
Це вам треба знати:
Треба в книжці, у своїй
Чарів-див шукати.

(Входить хлопець, що виголошував “Євшан-зілля”. Якщо вірш був інсценізований, він приводить із собою теж і чарівника та Михасика).

МИШКА. Чарівниця-мишка нам
Світ зачарувала.
Знайдеш всі книжки отам, (Показує на станок з
Що вона назвала! книжками на залі).

(МИШКА-КРУТИХВІСТКА вводить хороводом за собою всіх персонажів із своєї сцени. Кожен кланяється, каже свою назву й автора).

КІТ. І музики були, ах,
Грали безупину!
Та смичками по скрипках,
Не . . . в котячу спину!

(З-за сцени чути кілька тактів, що їх грають музиканти, які виступали).

МИШКА. Мати-мишка і дочка
Любо розмовляли.
Та побачили kota —
В нірку заховались!

МАТИ-МИШКА (веде за руку маленьку ГРИЗИКНИЖКУ).
Ой доню, доню, коли ти до розуму дійдеш? Хоч тепер,
на сам кінець, поклонись чемненько глядачам, як я тебе
вчила! (ГРИЗИКНИЖКА кланяється в пояс, обидві ста-
ють поміж іншими).

КІТ. А зійшлися книжки дві,
Каже (називає ім'я декляматорки) наша,
Ще й несе їх обидві —
Та котра з них . . . ваша?

МИШКА. Соловейко, горобець,
Навіть і собака,
Тут соромили когось;
Трохи не заплакав!

(На сцену входять всі артисти із “Своєї школи”. СТЕ-
ПАН відповідає МИШЦІ).

СТЕПАН. Неправда! Я зовсім не плакав! Я тільки побіг про-
сто із сцени в українську школу і тепер мене вже ніхто
не засоромить!

КІТ. І женці з серпами в нас
Жали жито спіле.

Ми ж учились в кожен час,
Щоб читати вміли!

(Вмаршовують ЖЕНЦІ та ШКОЛЯРІ, співають свою останню строфу “Стануть копи аж по обрій”).

МИШКА. А книжок прийшло до вас —
Що й не полічили!
Всі написані для вас —
Щоб читали, вчились!
А щоб ярмарок ви наш
Добре пам'ятали,
Всі, хто виступав у нас,
Пройдуть ще по залі.

(Під звуки марша всі учасники імпрези промаршовують кругом залі. До них долучуються ще й книжки, що виступали в передостанній точці. Похід веде МИШКА, замикає КІТ, розмахуючи своїм написом. Перейшовши кругом залі, всі знов уставляються на сцені).

МИШКА. Проминув весело час,
Мов одна хвилинка.
Що почув тут кожен з вас,
Хай в серцях не гине!
А на пам'ятку ось-там
Ви купуйте книжку!
Хай приносить радість вам
І . . . .

ВСІ НА СЦЕНІ докінчують хором: Згадайте мишку!

МИШКИ (ревелерси) виходять на передсцену, кожна держить один щитик з великою буквою. Коли уставляються, букви творять напис:

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКУ КНИЖКУ!

МИШКА. Оце я й хотіла вам сказати!

Заслона. КІНЕЦЬ.

Примітка. Закінчення доволі складне і треба його вправити багато разів, щоб всі виконавці пам'ятали свої місця. Якщо ті самі артисти брали участь у більше точках, треба в закінченні дати їх у їх важніших ролях. Найважливіше, щоб виступили повністю всі книжки.

